

УДК 340.134 (477+061.1 ЄС): 351.822.009.6

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З ПРАВОМ ЄС У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Ірина Яворська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів 79000, Україна, тел. (032)239-41-99,
e-mail: irynayavorska@hotmail.com*

Досліджено правові засади гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу у сфері регулювання надання фінансових послуг. У контексті зобов'язань, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, наголошено на окремих питаннях функціонування фондового ринку України, актах та положеннях, які потрібно привести у відповідність до права ЄС під час нормопроекування у сфері регулювання надання фінансових послуг.

Визначено предмет правового регулювання ринку фінансових послуг, що охоплює такі групи відносин, як відносини щодо розкриття інформації про цінні папери, щодо регулювання процедури укладення угод з цінними паперами, запобігання зловживанням на ринку цінних паперів.

На підставі аналізу положень Угоди про асоціацію зроблено спробу визначити наслідки її впливу на бізнес, населення та державне управління. Наголошено на особливій ролі рішень Суду ЄС у процесі гармонізації законодавства України з правом ЄС у сфері надання регулювання фінансових послуг.

Ключові слова: цінні папери, гармонізація права Європейського Союзу, фінансові послуги.

Правове регулювання обігу цінних паперів у ЄС тісно пов'язане з корпоративним правом ЄС та страховим правом ЄС, банківським правом ЄС, а також таким, що перебуває на стадії формування – договірним правом ЄС. Спільними принципами гармонізації для усіх цих галузей є принципи доцільності, захисту інтересів споживачів послуг, створення сприятливого регулювання з метою залучення та захисту інвесторів. Передумовою дотримання зазначених принципів створення прозорих та чітких правил функціонування суб'єктів фінансових послуг.

З метою дослідження засад та принципів гармонізації законодавства України з правом Європейського Союзу у сфері регулювання надання фінансових послуг насамперед треба визначити предмет правового регулювання ринку фінансових послуг у ЄС. Він охоплює такі групи відносин: 1) щодо розкриття інформації про

цінні папери; 2) недопущення зловживань на ринку цінних паперів; 3) процедури укладення угод з цінними паперами [2, 3]; 4) визначення правового статусу професійних учасників ринку фінансових послуг; 5) у сфері забезпечення належного захисту прав та законних інтересів інвесторів та споживачів таких послуг.

Зазначені блоки питань відображені у Законах України «Про акціонерні товариства», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про депозитарну діяльність» та ін.

Зазначимо, що 27 червня 2014 р. у ході засідання Ради ЄС Президент України П. Порошенко, керівництво Європейського Союзу і глави держав та урядів 28 держав-членів ЄС підписали економічну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС – Розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво», VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством», які разом з рештою тексту Угоди становлять єдиний документ. Верховна Рада України та Європейський Парламент 16 вересня 2014 р. синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Українська Сторона передала до депозитарія ратифікаційні грамоти і завершила всі внутрішньодержавні процедури. Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, який коли-небудь укладав Європейський Союз. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції» і слугує стратегічним орієнтиром системних соціально-економічних реформ в Україні. Передбачена Угодою поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС визначатиме правову базу для вільного переміщення товарів, послуг, капіталів, частково робочої сили між Україною та ЄС, а також регуляторного наближення, спрямованого на поступове входження економіки України до спільного ринку ЄС [7].

Угода про асоціацію визначає завдання співпраці в рамках регулювання фінансових послуг. Зокрема, зміст домовленостей передбачає створення розвинутої функціонуючої ринкової економіки з метою сприяння торгівлі між сторонами. Також завданням співпраці є підтримання процесу адаптації регулювання фінансових послуг до потреб відкритої ринкової економіки, забезпечення ефективного і належного захисту інвесторів та інших споживачів фінансових послуг, забезпечення стабільності і цілісності глобальної фінансової системи, сприяння співробітництву між різними суб'єктами фінансової системи, у тім числі регулюючими та наглядовими органами; забезпечення незалежного та ефективного нагляду [1].

Постановою № 700 Кабінету Міністрів України врегульовано питання підготовки та проведення засідань окремих двосторонніх органів асоціації між Україною та ЄС з метою належної організації з Української Сторони діяльності Ради асоціації та Комітету асоціації, утворені відповідно до статей 461–466 Угоди про асоціацію

між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Зокрема, від України членами Ради асоціації є члени Кабінету Міністрів України; від України членами Комітету асоціації є заступники міністрів з питань європейської інтеграції, заступник Міністра економічного розвитку і торгівлі – Торговий представник України, заступники керівників інших центральних органів виконавчої влади, до повноважень яких належать питання виконання Угоди про асоціацію; директиви та склад делегації Уряду України для участі в засіданні Ради асоціації і Комітету асоціації затверджуються Кабінетом Міністрів України; секретарем Ради асоціації і Комітету асоціації з Української Сторони є директор Урядового офісу з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України; секретарем Комітету асоціації в торговельному складі з Української Сторони є керівник структурного підрозділу з питань європейської інтеграції Міністерства економічного розвитку і торгівлі; питання імплементації Угоди про асоціацію, підготовки до засідань, виконання рішень та рекомендацій Ради асоціації і в разі потреби Комітету асоціації розглядають у встановленому порядку на засіданні Кабінету Міністрів України з питань європейської інтеграції, на яке запрошують Голову Національного банку України; голову Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції; заступника Глави Адміністрації Президента України; заступника Міністра економічного розвитку і торгівлі – Торгового представника України; Представника України при Європейському Союзі; секретаря Ради асоціації з Української Сторони; інших посадових осіб, участь яких необхідна для обговорення включених до порядку денного питань. Питання імплементації Угоди про асоціацію, підготовки до засідань, виконання рішень та рекомендацій Комітету асоціації і його підкомітетів розглядають в установленому порядку на засіданні Урядового комітету, до повноважень якого належать питання європейської інтеграції, на яке у разі необхідності запрошують: членів Комітету асоціації з Української Сторони; першого заступника (заступника) Голови Національного банку; першого заступника (заступника) голови Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції; керівника (заступника керівника) Головного департаменту зовнішньої політики та європейської інтеграції Адміністрації Президента України; секретаря Комітету асоціації з Української Сторони; інших посадових осіб, участь яких необхідна для обговорення включених до порядку денного питань; питання утворення та діяльності підкомітетів Комітету асоціації розглядають в установленому порядку на засіданні урядового комітету, до повноважень якого належать питання європейської інтеграції [5].

Як зазначено у коментарі «Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління», імплементація Угоди в Україні матиме визначальний вплив на створення сприятливого бізнес-клімату загалом та інвестиційного клімату зокрема. Уніфікація та інтеграція відповідної нормативно-правової бази та регуляторних практик з відповідним

регулюванням і практиками в ЄС має полегшити доступ українських компаній на європейський ринок і стати поштовхом для підвищення платоспроможності. Водночас така гармонізація зробить Україну більш привабливою для іноземних компаній, розширення присутності яких на українських ринках приведе до посилення конкуренції з українськими підприємствами.

З огляду на взаємопов'язаність норм фінансового та корпоративного права потрібно також звернути увагу на необхідність урахування під час нормопроекування пропозицій фахівців у сфері корпоративного права та фондового ринку. Такими є пропозиції, вміщені в Концепції реформування корпоративного права України, проєкті, затвердженому на засіданні Ради Комітету корпоративного права і фондового ринку Асоціації правників України 20 жовтня 2014 р. [6]. Справді, важливим є розширення диспозитивності регулювання, застосування імперативного регулювання лише у випадку необхідності та за наявності суспільно значимого інтересу, недопущення надлишкового втручання держави у регулювання надання фінансових послуг, можливість врегулювання відносин на засадах домовленості – застосування корпоративних угод, застосування відмінного регулювання діяльності компаній з великою та невеликою кількістю учасників.

Також гармонізація законодавства, яку виконують за допомогою використання директив, не буде ефективною без використання у цьому процесі рішень Суду ЄС, значення яких не можна недооцінювати. Необхідною передумовою ефективної гармонізації законодавства щодо будь-якої сфери, у тім числі і права компаній, правового регулювання обігу цінних паперів у рамках держав-членів ЄС, є дотримання принципів права ЄС, які також формулюють необхідні передумови для приведення у відповідність законодавства. Отже, використання принципів права, сформульованих Судом, і рішень Суду ЄС, якими усунуто прогалини у законодавстві або ж за допомогою яких сформульоване те чи інше поняття, яке застосовують у рамках регулювання певних відносин у конкретній галузі, і самих рішень як правової підстави для проведення гармонізації є вкрай необхідним.

Отож, гармонізація законодавства України з правом ЄС у сфері регулювання фінансових послуг повинна ґрунтуватись на принципах доцільності, розумності, забезпечувати достатню свободу учасників ринку зазначених послуг, передбачати можливість впровадження нових продуктів фінансових послуг, які використовують за межами України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління. – К., 2014. – 139 с.
2. Правовое регулирование рынка ценных бумаг в Европейском Союзе / И. М. Лившиц. – М: Статут, 2012. – 253 с.

3. Правовые аспекты регулирования рынка ценных бумаг в Европейском Союзе / И. М. Лившиц Московский журнал международного права. – № 3. – 2011. – С. 100–109
4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Урядовий портал // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535. Назва з екрану.
5. Постанова Кабінету Міністрів України № 700 від 10 грудня 2014р.//rada.gov.ua
6. Концепція реформування корпоративного права України, проект, затверджений на засіданні Ради Комітету корпоративного права і фондового ринку Асоціації правників України 20 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uba.ua/documents/doc/kontsepsiya.pdf>
7. http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344

Стаття надійшла до редколегії 16.12.2014.

Прийнята до друку: 20 грудня 2014 р.

LEGAL BASIS FOR HARMONIZATION OF THE LAW OF UKRAINE ON FINANCIAL SERVICES REGULATION TO THE EU LAW

Iryna Yavorska

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska str. 1, Lviv 79000, Ukraine, tel. (032) 239-41-99,
e-mail: iryayavorska@hotmail.com*

The article analyzes legal foundations for harmonization of the law of Ukraine in the sphere of financial services regulation to that of the EU Law. The research is conducted in the context of Ukraine's obligations under the EU-Ukraine Association Agreement. The main attention is focused on the issues of Ukraine's stock market functioning. The legal acts and provisions that need to be in place during the process of regulation of financial services are explained in detail.

The article defines the object of legal regulation of the financial services market, which includes relations on disclosing information on securities, on regulation of procedures of contracting, on preventing abuse of the securities market.

Based on the analysis of provisions of the EU-Ukraine Association Agreement, the author defines the impact of the Agreement on business, population at large and state governance. Special role of the decisions of the European Court of Justice in the process of legal harmonisation of the Ukrainian legislation with that of the EU was noted, in particular in the area of regulation of financial services.

Legal regulation of the securities circulation in the EU is closely connected with the EU law in the sphere of corporate law, insurance law, banking law and negotiation and contracting law which is currently at the stage of formation. Principles of relevance, of protection of interests of

consumers of services, of creation of investor-friendly regulation are common in the process of harmonisation for all these spheres of law. Setting-up transparent and clear rules of functioning of subjects of financial services forms the main condition for the operation of this principles.

A thorough research on the principles and foundations of the harmonisation of Ukrainian law with that of the EU should also include analysis of decisions by the European Court of Justice, as they are important contribution to the development of principles of law, of definitions and terms, and decisions per se as legal basis for the approximation.

In summary, the process of harmonisation of the law of Ukraine to that of the EU in the area of financial services regulation should be based on the principles of relevance, reason; sufficient freedom of the market players should be provided and opportunities should be considered for introducing new products and services on the financial market that are in operation outside Ukraine for adaptation at the Ukrainian market.

Key words: securities, financial services, harmonization of the law of Ukraine to the EU Law.

ПРАВОВЫЕ ОСНОВАНИЯ ГАРМОНИЗАЦИИ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ С ПРАВОМ ЕС В СФЕРЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ОКАЗАНИЯ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ

Ірина Яворська

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, 79000 г. Львов, Украина,
e-mail: irynayavorska@hotmail.com*

Исследовано правовые основания гармонизации законодательства Украины с правом Европейского Союза в сфере оказания финансовых услуг. В контексте обязательств, предусмотренных в Договоре об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом, представлены акценты на отдельных вопросах функционирования фондового рынка Украины, актах и положениях, которые следует привести в соответствие с правом ЕС в процессе нормопроектирования в сфере регулирования оказания финансовых услуг.

Установлен предмет правового регулирования рынка ценных бумаг, который включает такие группы отношений, как отношения о раскрытии информации о ценных бумагах, о регулировании процедуры подписания договоров с ценными бумагами, предупреждения нарушений злоупотреблений на рынке ценных бумаг.

На основании анализа положений Договора об Ассоциации установлено его влияние на бизнес, население и государственное управление. Отмечено особенную роль решений Суда ЕС в процессе гармонизации законодательства Украины с правом ЕС в сфере регулирования финансовых услуг.

В статье установлено, что правовое регулирование рынка ценных бумаг в ЕС тесно связано с корпоративным правом ЕС, страховым правом ЕС, банковским правом ЕС, а также таким, что формируется – договорным правом ЕС. Общими принципами гармонизации для всех этих отраслей выступают принципы защиты интересов потребителей этих услуг,

создание благоприятного регулирования с целью привлечения и защиты инвесторов. Условием исполнения указанных принципов выступает создание прозрачных и четких правил функционирования субъектов финансовых услуг.

С целью исследования оснований и принципов гармонизации законодательства Украины с правом Европейского Союза в сфере регулирования оказания финансовых услуг в статье исследован предмет правового регулирования рынка финансовых услуг в ЕС. Он включает такие группы отношений, как: 1) отношения в сфере раскрытия информации о ценных бумагах; 2) о недопущении нарушений на рынке ценных бумаг; 3) о процедурах подписания договоров с ценными бумагами; 4) об установлении правового статуса профессиональных участников рынка ценных бумаг; 5) в сфере обеспечения защиты прав и законных интересов инвесторов и потребителей таких услуг.

Гармонизация законодательства, которая проводится с помощью использования директив, не будет эффективной без использования в этом процессе решений Суда Европейского Союза, значение которых нельзя недооценивать. Необходимыми условиями эффективной гармонизации законодательства почти в каждой из сфер права, в том числе и права компаний, правового регулирования ценных бумаг в рамках государств-членов ЕС, выступает содержание принципов права ЕС, которые также формулируют необходимые предпосылки для приведения в соответствие законодательство Украины. Для проведения гармонизации считаем необходимым использовать принципы права, сформулированные Судом, и решения Суда ЕС, которыми устранены пробелы в законодательстве или же с помощью которых сформулированы те или другие понятия, которые используют в рамках регулирования отношений в конкретной сфере, и решений Суда ЕС как правовой основы

Гармонизация законодательства Украины с правом ЕС в сфере регулирования финансовых услуг должна основываться на принципах целесообразности, справедливости, обеспечивать достаточную свободу участникам рынка указанных услуг, предусматривать возможность внедрения новых продуктов финансовых услуг.

Ключовые слова: ценные бумаги, гармонизация права Европейского Союза, финансовые услуги.